

Moje ime je Tertius. Kada sam saznao da danas, u razgledavanje ovog prelijepog grada u kojeg vode svi putevi svijeta, vodim Vas, maturante, odlučio sam Vaš posjet Rimu učiniti nezaboravnim i posebnim. Dogovoreni obilazak dogovorili smo na Vii Appii. **Via Appia** se ističe po tome što je to cesta koja povezuje Rim i Brundisium, grad koji ima brodsko pristanište te njegovi putevi mogu voditi na Istok. Ta je cesta naziv dobila po **Apiju Klaudiju Ceku**, rimskom službeniku koji je oko **312. g. pr. Kr.** počeo graditi tu cestu.

Krenimo prvo od mog imena – Tertius. **Zašto Tertius?**

Rimljani baš nisu bili kreativni u davanju imena svojoj djeci, tako da su im davali imena kao redne brojeve. Pa krenimo, prvi sin u rimskoj obitelji bio je Primus, drugi Secundus. Tako sam ja Tertius, vrlo jednostavno - treći sin u svojoj obitelji.

A zašto svi putevi vode u Rim?

U Rimskom carstvu ceste su omogućile da čak i vrlo udaljene provincije budu povezane s Rimom. One su šumsko područje Galije povezivale s grčkim gradovima, a rijeku Eufrat s kanalom koji se danas naziva La Manche. Najbitnije, rimske ceste su omogućile rimskim legijama da lako stignu i u najudaljenije dijelove carstva te tamo uspostave rimsku vlast. Od tih popločenih glavnih cesta odvajale su se manje ceste, od manjih cesata putevi kojima se iz rimskih provincija moglo doći u Rim. Zato je s vremenom i nastala izreka: "Svi putevi vode u Rim."

Odlučio sam da ću Vas upoznati s pet zanimljivih građevina antičkog i tri građevine suvremenog Rima.

Građevine antičkog Rima će biti: **Colosseum, Panteon, Vestin Hram, Friz s Konstantinovog slavoluka te Forum Romanum.**

Građevine suvremene arhitekture biti će: **Bazilika sv. Petra, Španjolske stepenice te Fontana di Trevi.**

1. Počnimo prvo s Panteonom

Panteon je ponos Rima. On je jedini potpuno sačuvani klasični arhitektonski spomenik u Rimu. Natpis na grednjaku zabata iznad trijema glasi „**M. Agrippa L. F. Cos. Tertium fecit**“.

Taj natpis odnosi se na hram koji je Agripa podigao 27. St. pr. Kr. posvetivši ga svim božanstvima julijevskog roda. Dugo se vjerovalo kako je današnji Panteon još iz doba Agripa, ali dokazi su potvrdili kako je hram izgorio te da je sagrađena replika u doba cara Hadrijana.

Obnavljali su ga i Septimije Sever i Karakala u III. St. Sve do III. stoljeća Panteon je bio hram antičkih bogova.

Papa Bonifacije IV. je 16. ožujka 209. godine, uz odobrenje cara Nikifora Fokasa, proglasio taj hram rimskih božanstava u kršćansku zajednicu (crkvu). U hram je prenio tijela mnogih mučenika iz katakombi. Crkva je posvećena svetoj Mariji mučeničkoj. Kasnije su u tu sahranjeni i neke od povijesnih osoba, kao slikar Raffaello

Ako pogledate, sada kada smo unutra, Panteon ima impresivnu kupolu i pogledajte dobro, na samom vrhu ima otvor koji se još zove i oko Panteona (oculus) čiji je promjer 9 metara. Kupola je i danas na svijetu najveća i

najšira kupola bez ikakve potpore. Promjer kupole je 43,30 metara i u savršenoj je s udaljenošću od poda do vrha kupole koja iznosi također 43,30 metara.

Moglo bi Vas zanimati da su temelji Panteona poduprti sa 16 stupova korintskog stila. Svaki stup je težak 60 tona i dugačak 11,8 metara. Stupovi su dopremljeni iz Egipta, brodovima po Nilu, pa preko Mediterana. Vrlo impresivno za vrijeme od prije 2.000 godina, vjerujem da se slažete.

A još uvijek je u upotrebi za posebne vjerske svečanosti.

2. Krenimo sada u Colosseum

Colosseum ili Kolosej je, zapravo, veliki amfiteatar. I on je simbol Rima.

Gradnju je započeo 72. godine Vespazije, a završio ga je njegov sin Tit 80 godine. U njegovoj gradnji su sudjelovali i Židovski zarobljenici.

Formalno i pravo ime Colosseuma je AMFITEATAR FLAVIJEVACA, ali su ga Rimljani počeli zvati Kolosej, zbog neposredne prisutnosti kolosalnog kipa cara Nerona.

Kolosej je imao funkciju, recimo današnjih stadiona, ali puno primitivniju. Ako bismo ga opisali jednom riječju, rekli bismo da je to bila – arena.

Rimljani su u njemu najviše voljeli 'ludi circense' što na latinskom znači cirkuske igre. Smatra se da su cirkuske igre izmišljene u posljednim godinama republikanskog doba kao znak ratne strasti i odvažnosti te su cijelom svijetu Rimljani i na taj način pokazivali da su vladari svijeta.

Car Konstantin I. je htio ukinuti gladijatorske igre u Koloseju.

Jednog je dana sa Istoka je došao mudri redovnik po imenu Telemah te je stao između gladijatora i rekao je cijelom auditoriju da tako okrutan način zabave mora prestati. Rimljani su mu se izrugivali, a na kraju su ga i kamenovali do smrti. Telemah je postao jedan od najvećih rimskih mučenika i prvi humanist.

Kolosej je eliptičnog oblika, kojoj osi iznose 188 i 156 m, visina je 48,5 m. Građen je različitim kulturama umjetnosti. Prvi kat je u stilu dorskih arkada, drugi kat u stilu jonskih arkada, a treći kat u stilu korintskih arkada. Kolosej je mogao primiti 50.000 gledatelja. Za ono doba, od prije 2.000 godina, stadion koji prima 50.000 gledatelja zvuči prilično nevjerojatno.

U gledalištu su najdonji red činila počasna mramorna sjedala za carsku obitelj, najviše činovnike i vestalke. Nakon toga su se dizala dva kata mramornih i jedan drvenih sjedala. Na vrhu je bio trijem, a na njegovu krovu stajala mjesta za običan puk.

Kako vidite, Kolosej nije očuvan u cjelosti. Danas vidimo samo jednu trećinu Koloseja. Ova građevina danas nije funkcionalna, ali je spomenik.

3. Evo nas u Rimskom Forumu

Rimski Forum bio je središte političkog, pravnog, gospodarskog, kulturnog i religioznog života Rima. Današnji forum svodi se uglavnom na pregradnje i nove građevine iz carskoga doba. Građevine nisu u funkciji, osim nekih crkvice, no sve su građevine spomenici kulture.

Kroz njega prolazi Via Sacra to jest sveta cesta koja vodi na brežuljak Kapitolij. Njome su prolazile vojske predvođene vojskovođama, natovarene ratnim plijenom i ratnim zarobljenicima. Na Svetom putu iznad Velije nalazi se Titov slavoluk. Senat ga je dao sagraditi nakon smrti cara u spomen teritorijalnom koloniranju Jeruzalema 70. godine.

Jedan od najstarijih spomenika je Lapis niger, s latinskim natpisom (oko 509. pr. Kr.).

Ostale spomenike dijelimo u tri grupe:

- **spomenici iz doba rimskih kraljeva:** Saturnov hram sa riznicom (498. pr. kr.), hram Dioskura (484. pr. Kr.), Vestin hram, kuća vestalki (Atrium Vestae, vijećnica (Curia Hostilia), djelomice su uništeni, a djelomice restaurirani u kasnijim razdobljima.
- **spomenici iz doba republike:** hram Dioskura, Konkordijin hram (IV. st. pr. Kr.), bazilike Porcia, Emilia i Sempronia (II. st. pr. Kr.) i Opimia.
- **spomenici iz doba Rimskog carstva:** brojni carski hramovi (Cezarov, Augustov, Vespazijanov, Antonina i Faustine, Romulov, Venere i Rome), Maksencijeva ili Konstantinova bazilika i slavoluci (Augustov, Tiberijev, Titov, Septimija Severa. Hram Julija Cezara je Oktavijan dao podići u spomen na svog praujaka i pobožnika. Hram se počeo graditi 42. g. pr. Kr. Na mjestu gdje je diktatorovo tijelo spaljeno, a hram je posvećen 27.g.pr.Kr. istodobno kad i obližnji Augustov slavoluk od kojeg je sačuvano samo podnožje.

Najočuvanija građevina u Rimskom Forumu je Antoninov i Faustinin hram. Smrt Faustine duboko je pogodila njezinog muža cara Antonia te ju je Antonije proglasio božicom i u čast joj je izgradio hram. Vidite, romantika je postojala čak i u doba starog Rima.

4. Malo ćemo se opustiti i odmoriti gledajući friz s Konstantinovog slavoluka

Friz je prije bio građevina. Ali, prije friza bio je – tko? – da, da, Konstantin.

Konstantin I. rođen je 28.2.272. godine, a preminuo je 22.5.337. godine na prijestolju. Bio je rimski car od 306. - 337. godine (31 godinu je bio na rimskom prijestolju što je bilo vrlo neouobičajeno).

Konstantin I. je bio ključan u razbijanju antikršćanskog lanca u Rimu. Religijska emancipacija (kršćana) postojala je u Rimu, sve dok Konstantin I. nije proglasio kršćanstvo formalnom religijom u Rimskom carstvu.

Konstantinov slavoluk je Slavoluk s troja vrata izgrađen za cara Konstantina I. nedaleko od Koloseja u Rimu. Najveća je skulptura i najukrašeniji slavoluk antike. Visok je 21 metar i prikazuje sve detalje iz njegovog života, uključujući i bitku između Konstantina i Maksencija. Napravljen je od mramora.

U oblikovnom smislu, trijumfalni luk je prijelazni oblik između skulpture i arhitekture. To je monumentalni ulaz koji ne vodi u neki zatvoreni prostor. On je element urbanističke organizacije, ali i skulptorsko djelo, karakterističan za antičko doba.

Danas je od Konstantinovog slavoluka ostao samo friz. Konstantinov slavoluk podignuo je rimski Senat na uspomenu Konstantinove pobjede nad Maksencijem. Naravno, Maksencije i Konstantin I su se borili za položaj cara u Rimskom carstvu.

Konstantinov slavoluk je u funkciji spomenika kulture i ne korsti se ni za šta drugo.

5. Posljednja antička građevina koju Vam danas želim približiti je Vestin Hram.

Znate li tko su uopće bile Vestalke?

Vesta je bila božica vatre (ognja).

Vestalke su bile žene svećenice koje u hramu božice Veste, božice ognja, održavaju vječnu vatru. Počinjali bi ih obučavati još kao curice od 7 godina.

Vestalke se nisu imale pravo udati, što znači da nisu imale pravo imati potomstvo. Vestalke su se morale zakleti na celibat. U slučaju da zakletvu nisu održale, odnosno da su prekršile pravilo, mogli su ih žive zakopati i tako kazniti. Vestalke su imale pravo pogledati čovjeka osuđenog na smrt te ga osloboditi kazne.

Vestin Hram okrugle je građe i nalazi se pokraj crkve u kojoj se nalaze Bocca della Verita ili Usta istine. Prema legendi, Vestin hram je izgradio Romul ili Numa Pompilije. Druga legenda govori o

tome da ako lažljivac stavi ruku u 'usta' kako će ostati osakaćen, bez ruke. Želi li netko probati možda, radi li se o legendi ili? Danas su Vestin hram ostaci građevine koji imaju funkciju spomenika kulture.

Sada smo prošli sve rimske građevine antike, pa ćemo napraviti stanku za ručak i suvenirnice. Zatim krećemo dalje, na suvremenu rimsku arhitekturu.

6. I evo nas na prvoj suvremenoj rimskoj građevini - Bazilici sv. Petra:

Sada smo na Trgu Svetog Petra. Bazilika sv. Petra je sagrađena na mjestu starokršćanske bazilike koju je sagradio car Konstantin Veliki na molbu pape Silvestra I. još 326. godine.

Točno na mjestu gdje je izgrađena bazilika je na križ razapet sveti Petar, prvi papa, u blizini Neronovog cirkusa. Grob sv. Petra je ispod bazilike. I nedavna istraživanja su dokazala autentičnost posmrtnih ostataka svetog Petra.

Ova starokršćanska bazilika je bila jako zapuštena pa ju je trebalo obnoviti i nadograditi. Osim toga, prva crkva sagrađena na njezinom mjestu je izgorjela.

Nadogradnja i obnova je trajala prilično dugo.

Car Konstantin Veliki je naredio da se na tom mjestu sagradi velika crkva zbog toga što je stara crkva izgorijela. No, restauracija se protegnula kroz više stoljeća i za vrijeme više papa.

Današnju baziliku odlučio je izgraditi Papa Nikola V (1447 – 1455), ali zbog njegove smrti projekat je obustavljen. Zatim je Papa Julije II (1503 – 1513) započeo izgradnju nove bazilike, koja je konačno završena 1626. godine. Tijekom dugog perioda izgradnje svoj doprinos dali su mnogi umjetnici, kao što su: Bramante, Rafaelo, Antonio da Sanjala, a sedamdesetogodišnji Michelangelo preuzeo je izgradnju kupole. Nakon Michelangelove smrti radovi su nastavljeni prema njegovim nacrtima.

Kako bi se osigurala bolja cirkulacija zraka kroz baziliku, izgrađen je grčki stil kupole.

Stod Bazilike sv. Petra je visok 44 metra. Crkveni prostor zauzima površinu od 15.160 m², kupola je do vrha križa visoka 133 m, a nose je četiri nosača, svaki obujma od 71 metra.

U baziliku se može ući kroz petoro vrata. Unutrašnjost ima oko 450 kipova, 500 stupova i 50 oltara, a unutra može stati oko 60.000 ljudi.

Osim što je kupola bazilike sv. Petra Michelangelova genijalna zamisao i impresivni kipovi Pieta i Mojsije su njegova imponantna djela. Uz Pietu se veže jedna zgodica. Naime, Michelangelo je isklesao Pietu i smjestio je u baziliku. Radeći dalje na uređenju bazilike, slušao je što vjernici i ljudi komentiraju. Svi do jednog su bili impresionirani Pietom, ali nisu znali tko je taj genijalni autor. Jedne noći, Michelangelo je došao u baziliku i na već gotovo djelo u kamenu, na haljini svete Marije koja drži mrtvog Isusa isklesao velikim slovima riječ Michelangelo. Otada su svi mogli znati tko je napravio Pietu.

Bazilika sv. Petra je i danas u punoj funkciji, kao i nekada.

Kako vidite, Rimljani svakog doba vole velike građevine koje oduzimaju dah i mogu primiti desetine tisuća ljudi.

7. Pogledajmo sada veselu Fontanu di Trevi

Znajte, Fontana di Trevi nema samo dobru vodu, nego ima i dobru legendu.

Legenda kaže da svatko tko baci novčić i napije se njezine vode da će se sigurno vratiti u Rim.

Fontana je izgrađena kao pročelje velike palače, ukrašena kipovima baroknog stila. Građenje fontene započeo je Klement XII. Ukrasili su je mnogi umjetnici iz Berninijeve škole.

No, monogo ranije, još u I. stoljeću pr. Kr, Agripa je akvaduktom doveo acqua Vergine ili Djevičansku vodu u Rim. Pripovjeda se kako su Agripini vojnici nedalekood Rima, uz via Collatinovu tražili vodu i našli djevojku koja ih je usmjerila na vodu, te su je vojnici po djevojci prozvali Djevičanskom.

Pogledajte ovaj niski reljef na desnoj strani pročelja. On upravo pokazuje taj događaj. Reljef s lijeve strane pročelja prikazuje Agripa kako konzultira s Augustom oko izgradnje akvadukta u Rimu.

Akvadukti su rimska ostavština svijetu, svim provincijama u kojima su vladali.

Čak i danas je Fontana di Trevi u funkciji koju je imala i nekada.

8. I naša današnja posljednja rimska novija građevina su Španjolske stepenice, tu na Španjolskom trgu

Na ovom se trgu nalazi sjedište španjolskog veleposlanstva pri Svetoj Stolici po čemu je i dobio ime Piazza di Spagna.

Španjolske stepenice i trg su vezani ne samo sa Španjolcima, nego i s Francuzima i Englezima. Francuzi su izgradili same stube, s kojima se trg često poistovjećuje, ali i prekrasnu crkvicu Trinità dei Monti na vrhu brdašca.

Postoji 137 stuba i svaka je stuba na svoj način, kako vidite, vrlo atraktivna.

Na ovom trgu se nalazi i muzej posvećen engleskim pjesnicima Shelleyju i Keatsu koji su u toj zgradi boravili, a Keats je u njoj i umro u dobi od 25 godina.

Budući su Španjolske stube u potpunoj funkciji kao i prije, popnimo se za kraj stubama na vrh brdašca kako biste još jednom, prije našeg ristanaka, mogli baciti pogled na vječni grad i vječno upamtiti svoj maturalni put.

Uvjeren sam da ćemo se nekada u budućnosti opet sresti, jer ipak **svi putovi vode u Rim, zar ne?**

I za kraj, imam za svakoga od Vas ovaj letak kako bi Vas podsjećao na Vaš maturalni put i ljepote vječnog grada Rima.

Korišteni izvori:

- <https://proleksis.lzmk.hr/3347/>
- <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=64402>
- <https://camino.hr/svetista/rim-bazilika-svetog-petra>
- Rim od postanka do naših dana, Lozzi Roma 2009.godina
Letak koji možete uzeti poslije upoznavanja s gradom.

